

XAVFSIZ IMMUNIZATSIYA

Tojimatova Gulxumor Rustamaliqizi
Rahmonberdiyeva Muhtaramxon Hokiakbar qizi
Urinboyeva Zilola
Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi
Texnikumi maxsus fan o'qituvchisi

Annotatsiya: yuqumli kasalliklar tarqalishining oldini olish bo'yicha eng samarali yo'l bu immunizatsiya tadbirlari, ya'ni sog'lom insonlarni ushbu kasallikka qarshi emlashdir.

Key words: Vaksinatziya, revaksinatziya teri orasiga yuborish ,teri ostiga yuborish muskul orasiga yuborish ,burun va og'iz orqali yuborish,, mahalliy va umumiy ta'sir

Emlash yoki vaksinatziya — odam va hayvonlarda infeksiyon kasalliklar yuqishining oldini olish usuli. Bunda organizmga vaksinalar, immun zardoblar yoki gammaglobulin yuborib, sun'iy faol yoki passiv immunitet hosil qilinadi. Sun'iy faol immunitet hosil qilish uchun odam vaksinalar bilan emlanadi, bunda organizmda yuborilgan vaksina tarkibidagi antigenlarga qarshi faol immunitet rivojlanadi.

Har bir bola va uning ota-onasi uchun emlash hayotning birinchi yillarining ajralmas qismidir. Ota-onalar farzandlarini emlashga ahd qilar ekanlar, o'z farzandlarining sog'lig'ini himoya qilish uchun mas'ul ekanliklarini anglab, tan olgan bo'ladilar.

Emlashda vaksinalarni teri ustiga, teri ostiga, muskul orasiga, burun va og'iz orqali yuborish mumkin. Vaksinalar bilan emlash jadvali har xil: bir marotaba, ikki, uch marotaba va hokazo. Sun'iy faol immunitet immunizatsiya tugaganidan so'ng 2-3 hafta o'tgach paydo bo'ladi va oylab, hatto yillab saqlanib qoladi. Takror emlash (immunitet darajasi susayganda) revaksinatziya deb ataladi.

Sun'iy passiv immunitet organizmning himoya faoliyatini oshirish, ko'zda tutilgan tegishli yuqumli kasallikka qarshi chidamlilik yoki boshlangan kasallikning kechishini yengillashtirish maqsadida qilinadi. Bir qancha yuqumli kasalliklar (odamlarda gepatit B, sil, bo'g'ma, qoqshol, ko'kyo'tal, qizamiq, tepki, poliomyelit; hayvonlarda brutsellyoz, quturish, o'lat, oqsim va boshqalar)ga qarshi rejali ravishda; ayrim yuqumli kasalliklar (gripp, ich terlama, kuydirgi, tulyaremiya va boshqalar)ga qarshi esa epidemiologik zaruriyat bo'yicha emlanadi (Shuningdek qarang: Immunoprofilaktika).

Emlash poliklinikalarda yoki emlash markazlarida maxsus tayyorlangan tibbiyot xodimi tomonidan vrach nazoratida o'tkaziladi. Bolani

emlashdan avval uning gavda harorati o'lchanadi va qanday kasalliklar bilan og'riqligi so'rab surishtiriladi; vrach bolani sinchiklab tekshirib, uni emlash mumkin yoki mumkin emasligini aniqlaydi. Yuraktomir, markaziy nerv sistemasi kasalliklaridan tuzalgan yoki surunkali kasalliklari bor bolalar tegishli muhassislar ko'rigidan o'tganidan so'ng emlanishi lozim. Bola emlanganda ba'zan kuchli reaksiya yuzaga keladi, shuning uchun emlangandan keyin u ma'lum bir vaqt davomida vrach nazoratida bo'lishi kerak.

Emlash mahalliy va umumiy ta'sir ko'rsatishi, ya'ni emlangan joy sal qizarishi, shishishi, og'rishi, harorat ko'tarilishi va umumiy darmonsizlik kuzatilishi mumkin. Emlangan bola juda bezovtalansa, qattiq isitmalasa darhol vrachga murojaat qilish zarur.

Bolalar yoki kattalarning emlanganligi haqidagi ma'lumotlar ularning tibbiy hujjatiga qayd etiladi. Ota-onalar bolasiga qanday emlash o'tkazilganini va qaysilari qachon qilinishi kerakligini yaxshi bilishlari, shuningdek, emlashning belgilangan muddatda o'tkazilishiga amal qilishlari zarur, chunki o'z vaqtida o'tkazilgan emlash juda yaxshi naf beradi.

Bugungi kunda Respublikamizda ko'pgina og'ir kechuvchi yuqumli kasalliklarga qarshi rejali ravishda va epidemiologik holatlarga qarab bolalar va xavfli guruhga kiruvchi katta kishilar davlat tomonidan bepul emlanadi. O'tkazilgan chora-tadbirlar tufayli O'zbekiston hududida shol kasalligi oxirgi yillarda qayd etilmayapti, shuningdek, bo'g'ma, qizamiq, tepki, gepatit V kasalliklari bolalar orasida keskin kamaydi. Shu o'rinda ta'kidlash lozimki bachadon bo'yni saratoniga hozirgi vaqtda ko'payayotganligi sababli bachadon bo'yni saratoniga qarshi emlash rejali emlash kalendariga kiritdi va 14 yoshdan boshlab qiz bolalar emlab kelinmoqda

Foydalanilgan adabiyotlar:

- O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil

Internet ma'lumotlari:

www.ziyonet.uz

www.google.uz